

Розділ 1

Теорія та історія держави і права; історія політичних та правових учень. Конституційне право; муніципальне право. Філософія права

УДК 355.40

DOI: <https://doi.org/10.31732/2707-9155-2020-39-6-12>

Міжнародний тероризм, його прояви у веденні гібридної війни як нова загроза безпеці сучасного світу

Француз А.Й.

*Герой України, заслужений юрист України,
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри державно-правових дисциплін,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»,
м. Київ, вул. Табірна, 30-32, 03113, Україна
тел.: (050) -33-944-02, e-mail: AnatoliyFJ@krok.edu.ua
ORCID: 0000-0003-2861-1252*

Разумей І.В.

*здобувач ступеня вищої освіти «магістр»,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»,
м. Київ, вул. Табірна, 30-32, 03113, Україна,
тел.: (096)-912-29-12, e-mail.: igor.razumey@gmail.com
ORCID:0000-0002-5505-4116,*

International terrorism, which it shows in the war of the hybrid war as a new threat to the security of the modern world

Frantsuz A.J.

*Hero of Ukraine, Honored Lawyer of Ukraine
Doctor of Laws Sciences, Professor,
Professor of Department of State Legal Disciplines,*

“KROK” University, st. Tabirna, 30-32, 03113, Kyiv, Ukraine
тел.: (050) -33-944 -02, e-mail: AnatoliyFJ@krok.edu.ua
ORCID: 0000-0003-2861-1252

Razumei I.V.

Master's Degree Student,
“KROK” University, st. Tabirna, 30-32, 03113, Ukraine
tel.: (096)-912-29-12, e-mail.: igor.razumei@gmail.com
ORCID:0000-0002-5505-4116

Анотація. У статті проаналізовано явище міжнародного тероризму, зокрема його прояви в Україні та на території Операції Об'єднаних Сил на сході України. Досліджено сучасний стан вивчення теми і міжнародного співробітництва в подоланні тероризму, а також особлива увага приділена проявам міжнародного тероризму у веденні «гібридної війни» проти України. Визначено роль міжнародних організацій, таких як Організація Об'єднаних Націй (ООН) та Організація з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ). Проаналізовано та співставлено думки деяких науковців, які працюють над дослідженням міжнародного тероризму та «гібридної війни». Наведено приклад ставлення науковців до кваліфікації конфлікту в окремих районах Донецької та Луганської областей саме як «гібридної війни» Російської Федерації з Україною. Окреслено загальний стан міжнародної співпраці станом на сьогодні у сфері боротьби та протидії міжнародному тероризму. Розглянуто діяльність терористичних угруповань у ході ведення «гібридної війни». Проаналізовано поняття «гібридної війни» та наведено думки науковців щодо цього питання. Міжнародний тероризм, як складне небезпечне явище, перебуває у постійному розвитку, це особливо стосується його мотивації, механізму підтримки, на чому зроблено наголос. Еволюція його методів, вибір цілей кидає виклик суспільству, в зв'язку з чим значно ускладнюється ефективність протидії міжнародному тероризму. Глобальність загрози потребує глобальних адекватних об'єднаних дій. Адекватність дій повинна окреслювати як джерела тероризму, так і причини його зародження. Відповідно, повинні бути реальні й ефективні механізми запобігання цим злочинам. У цьому ключі й лежить основа статті. Вказано на головний рушій діяльності міжнародного тероризму та наведені висновки зі шляхами подолання міжнародного тероризму. Звернено увагу на посилення участі України в міжнародних антитерористичних навчаннях, цільових тренінгах, форумах та наукових співпрацях стосовно врегулювання проблеми на сході України через подолання міжнародного тероризму як одного з інструментів ведення «гібридної війни».

Ключові слова: міжнародний тероризм, співпраця, подолання, гібридна війна.

Формул.: 0, рис.: 0, табл.: 0, бібл.: 5.

Annotation. The article analyzes the phenomenon of international terrorism, including its manifestation in Ukraine and in the territory of the United States Operation in eastern Ukraine. The current state of study of the topic and international cooperation in combating terrorism, as well as its manifestations in the conduct of a “hybrid warfare” against Ukraine, are investigated. The role of international organizations such as the United Nations (UN) and the Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE) has been identified. The views of some scholars working on the study of international terrorism and the “hybrid war” are analyzed and compared. The example of the attitude of scientists to the qualification of the conflict in some regions of Donetsk and Lugansk regions is presented as a “hybrid warfare” of the Russian Federation

with Ukraine. The general state of international cooperation as of today in the sphere of combating and combating international terrorism is outlined. The activity of terrorist groups during the course of “hybrid warfare” is considered. The concept of “hybrid warfare” is analyzed and opinions of scientists on this issue are given. International terrorism as a complex dangerous phenomenon is constantly evolving, this is especially true of its motivation, the mechanism of support, which is emphasized. The evolution of his methods, the choice of goals, challenges society, which significantly complicates the effectiveness of countering international terrorism. The global threat requires adequate global concerted action. The adequacy of action should outline both the sources of terrorism and the causes of its emergence. Accordingly, there must be real and effective mechanisms to prevent these crimes. This is the basis of the article. The main driving force of international terrorism is pointed out and the conclusions with the ways of overcoming international terrorism are given. Attention is paid to increasing Ukraine’s participation in international counter-terrorism exercises, targeted trainings, forums and scientific cooperation regarding the settlement of the problem in the east of Ukraine by overcoming international terrorism as one of the tools of conducting a “hybrid warfare”.

Keywords: international terrorism, cooperation, overcoming, hybrid warfare.

Formulas: 0, fig.: 0, tabl.: 0, bibl.: 5.

Постановка проблеми

Розвиток суспільства несе нам як наукові здобутки, так і загрозу. Проблема міжнародного тероризму нависла над світовою спільнотою з початком ХХІ століття й станом на сьогодні залишила кривавий слід на нашій батьківщині – Україні.

Тероризм, як явище, розвивалося протягом усієї історії нашої цивілізації, набувши розмаху міжнародної загрози.

Сьогодні темі тероризму надається велика увага науковців, політиків, військових.

Якщо розглядати питання, як саме тероризм загрожує сучасному світові, достатньо лише проглянути стрічку новин у своєму смартфоні, яка оновлюється щомиті. Ми не даремно звернули на це увагу, адже швидкоплинність сучасного життя, швидкість здійснення будь-яких операцій і зумовлюють питання захисту від можливої загрози. Оскільки у часи інформаційних технологій захищатися майже ніде, цим користуються терористичні організації, впливаючи на свідомість людей, залякуючи, наводячи жах своєю діяльністю. Сьогодні теро-

ризм поруч, це один із елементів ведення «гібридної війни».

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Аналіз спеціальної літератури та досліджень, присвячених проблемі міжнародного тероризму, свідчить про високий рівень обізнаності й зацікавленості міжнародної спільноти в подоланні проблеми. Зокрема, окремі питання теми міжнародного тероризму знаходили своє висвітлення в наукових дослідженнях таких науковців: В.А. Ліпкан, П.Д. Біленчук, А.Й. Француз, О.В. Сав’юк, О.В. Бойченко, М. Стрімська, С.С. Ламберт, М. Кревель, П. Уїлкінсон та ін.

Однак, незважаючи на значну кількість наукових досліджень, проблема міжнародного тероризму все ще гостро стоїть на порядку денному і потребує подальшого вивчення з метою розробки ефективних та дієвих методів подолання й протидії.

Не вирішені раніше частини загальної проблеми

Наразі питання міжнародного тероризму вивчається досить плідно, проте з часом постають нові проблеми,

пов'язані з цим явищем, що зумовлює початок роботи над їх вирішенням як у наукових працях, так і закріплення наукових здобутків у законодавстві, покликаною протидіяти міжнародному тероризму. Зокрема, виникають нові види тероризму. Сьогодні можна сміливо говорити про кібертероризм, інформаційний тероризм, псевдо, космічний тощо. У статті ми звертаємо увагу на міжнародний тероризм як частину «гібридної війни». У такому розрізі питання досі широко не досліджувалося і офіційного визначення немає, що й зумовлює причини написання статті.

Формулювання цілей статті

Метою статті є дослідження сучасного стану міжнародного тероризму, його небезпечних проявів у розрізі ведення «гібридної війни», постановка проблемних питань та пропозиції щодо їх вирішення.

Виклад основного матеріалу дослідження

Розпочати розбір питання варто з офіційного визначення поняття тероризму, яке зазначено у Законі України «Про боротьбу з тероризмом»: «Міжнародний тероризм – здійснювані у світовому чи регіональному масштабі терористичними організаціями, угрупованнями, у тому числі за підтримки державних органів окремих держав, з метою досягнення певних цілей суспільно небезпечні насильницькі діяння, пов'язані з викраденням, захопленням, вбивством ні в чому не винних людей чи загрозою їх життю і здоров'ю, зруйнуванням чи загрозою зруйнування важливих народногосподарських об'єктів, систем життєзабезпечення, комунікацій, застосуванням чи загрозою застосування ядерної, хімічної, біологічної та іншої зброї масового ураження» [1].

Сьогодні вказує нам на те, що терористична загроза і небезпека є реаль-

ною дійсністю не тільки для України, а й для багатьох цивілізованих країн світу, які вже переконалися в наслідках цього жакливого явища. Міжнародний тероризм, його сучасні особливості засвідчують високу технічну оснащеність, значний у професійному плані рівень організації, наявність використання колосальних фінансових коштів.

Професор А. Француз доцільно вказує на основу для діяльності міжнародного тероризму, з якою міжнародне співтовариство повинно боротися першочергово. «Слід зазначити, – пише А. Француз, – що саме фінансова складова є фундаментом і опорою міжнародного тероризму. Нині справа так званого Панамгейту та інших офшорів – це справа не журналістських розслідувань, які чесно розпочали цю справу, а необхідність створення професійної міжнародної комісії, з залученням усіх інструментів міжнародно-правового потенціалу, з метою відпрацювання питань можливого фінансування міжнародного тероризму на глобальному, регіональному і національному рівнях. Саме питання фінансової бази міжнародного тероризму дасть відповідь на багато питань і викликів» [2, с. 6].

Отже тероризм, як складне небезпечне явище, яке перебуває у постійному розвитку, це особливо стосується його мотивації, механізму підтримки, еволюціонують його методи, вибір цілей, у зв'язку з чим значно ускладнюється ефективність протидії цьому явищу. Глобальність загрози потребує глобальних адекватних об'єднаних дій. Адекватність дій повинна окреслювати як джерела тероризму, так і причини його зародження. Відповідно, повинні бути реальні й ефективні механізми запобігання цим злочинам.

Тільки на загальновизнаній міжнародно-правовій основі є можливість створення договірного механізму запо-

бігання, протидії і спільної боротьби з цим небезпечним тяжким злочином. Але виникає справедливе запитання, чому, незважаючи на численні спроби міжнародного правового товариства, досі немає згоди всіх зацікавлених держав світу в правовому визначенні понять і змісту «тероризму»? Як назвати та кваліфікувати події й наслідки на півдні та сході України? На що у нас є відповідь – «гібридна війна».

До такого висновку в своїх дослідженнях підходить професор А. Француз, вказуючи на те, що дослідники, науковці, військові експерти вивчали і визначали специфічні риси так званої «гібридної війни». У багатьох працях можна зустріти різні терміни, які окреслюють сутність воєн «нового покоління» чи так званої війни четвертого покоління, але термін «гібридна війна» досить чітко дає розуміння ключової ознаки новітніх воєн, застосування, використання, об'єднання традиційних і нетрадиційних форм війни, що тісно між собою переплетені планами спецоперацій із залученням збройних сил, спецслужб, створення терористичних угруповань та рухів, диверсійних груп, незаконних збройних формувань, керованих «громадських протестів» і політичних організацій, проплачених громадських фондів, інформаційних систем з метою досягнення кінцевої цілі [2, с. 9].

Дослідження «гібридної війни» є сьогодні у стадії свого становлення та офіційно в міжнародно-правові документи не входить. Окреслюючи ситуацію в Україні, констатуємо, що тероризм уже не є основою, а виступає одним з методів/інструментів більш глобального поняття.

Досить влучно характеризує російсько-українську війну М. Кревальд, відомий ізраїльський науковець: «У майбутньому війни будуть вести не армії, а

групи членів, яких ми сьогодні називаємо терористами, партизанами і грабіжниками, але які, без сумніву, вигадають для себе більш виграшні офіційні титули. Вірогідно, їх організації будуть засновані більш на харизматичних, ніж на інституційних принципах, а провідною мотивацією стане не професіоналізм, а фанатична та ідеологічна обумовлена лояльність» [3].

Більшістю країн світу, вченими, дослідниками і військовими експертами російсько-українська війна 2014 р. визнається війною нового типу, гібридною війною. Нові загрози і виклики сьогодення, що вимагають затребуваності всього потенціалу ООН, ОБСЄ для формування на її основі ефективної, реальної, дієвої й збалансованої системи глобального міжнародного співробітництва.

Гібридна війна багато в чому визначається як поєднання класичної війни із застосуванням нерегулярних збройних формувань. Їх участь насамперед пов'язана з тим, що вони можуть робити те, чого не повинна робити держава відповідно до міжнародних принципів, норм і цінностей (тобто Женевської та Гаазької конвенцій про закони війни про землю, домовленостей з іншими країнами тощо) [4, с. 3]. Поняття «гібридна війна» також використовується в науковій літературі поряд з поняттями асиметричних конфліктів та нетрадиційної війни (ситуації, коли явні бойові дії не ведуться). Термін «гібридна війна» вперше вжив Френк Г. Гофман, який вважав, що міжнародні конфлікти згодом набуватимуть ознак багатомодальності (тобто ведуться різними способами) і багатоваріантності, тобто не відповідають традиційним уявленням про їх ведення. Більше того, ознакою гібридної війни є також мультимодальність, тобто її держава та різні неурядові суб'єкти [4, с. 3–5]. Він також зазна-

чив, що гібридними є стратегії загрози ведення війни; залучення недержавних суб'єктів поряд із використанням простих і складних технологій [5, с. 228].

Г. Гофман, зокрема, зазначив, що «...війнам сучасної епохи характерний процес гібридизації. Традиційні форми війни змішуються з кібервійною, організованою злочинністю, нерегулярними конфліктами, тероризмом» [4, с. 5].

Оскільки ведення війни – це виключно прерогатива держави, ми доходимо висновку, що країна агресор, яка веде гібридну війну з використанням тероризму, є джерелом фінансування та управління таким тероризмом. Саме в цьому й полягає головна небезпека такого тероризму. Протидіяти йому надзвичайно складно.

Висновки

Станом на сьогодні питання міжнародного тероризму широко вивчається у науковому колі, існує маса наукових досліджень, світова спільнота серйозно ставить до проблеми тероризму, що проявляється в організації робіт міжнародних організацій та конференцій, а також у міждержавній діяльності світової спільноти.

Загалом, якщо характеризувати стан законодавства у сфері протидії тероризму, то його стан, на нашу думку, є задовільним. Система протидії тероризму в Україні відповідає стандартам інших країн і дозволяє достатньо ефективно протидіяти відповідним злочинним проявам. Від початку проведення анти-терористичної операції до профільних нормативно-правових актів внесено низку змін, якими були врегульовані окремі проблемні питання у сфері боротьби з цим небезпечним явищем, однак необхідно переглядати сам підхід до розуміння міжнародного тероризму та методів боротьби з ним, зважаючи на новий характер тероризму.

Якщо мова йде про тероризм як елемент гібридної війни, то тут у нас маніпуляції, пропаганда, вплив на підсвідомість – невід'ємні складові цього явища.

Необхідно посилювати участь України у міжнародних антитерористичних навчаннях, цільових тренінгах, що посилять взаємодію з іншими країнами з питань протидії тероризму, сприятиме налагодженню обміну інформацією між уповноваженими органами як на міжнародному, так і на національному рівнях.

На даний час Україна входить до «зони ризику» виникнення тероризму, і прямою причиною для його поширення в державі є ситуація на сході України. Крім того, для України найбільш вразливою може бути діяльність прихильників міжнародних терористичних організацій щодо переміщення чи «маскування» джерела походження активів, для подальшого їх спрямування у надійні фінансові інститути розвинених країн.

Тому діяльність щодо виявлення та ефективного блокування каналів фінансової підтримки терористичних і сепаратистських організацій повинна бути одним із ключових напрямів довгострокової стратегії діяльності державних органів. Адже саме фінансування надає можливості для здійснення терористичних актів, забезпечуючи відповідну підготовку терористів, їх технічне оснащення.

Відстеження фінансових потоків та операцій, що можуть бути пов'язані з терористичною діяльністю, а також розуміння механізмів отримання, використання й управління коштами терористичними організаціями незалежно від їх розміру та виду діяльності, є надзвичайно важливим для виявлення й протидії тероризму та його фінансуванню. Успішна боротьба з фінансуванням тероризму потребує постійної

міжвідомчої взаємодії між усіма членами національної системи запобігання і протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом,

фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, а також міжнародного співробітництва у цій сфері.

Література

1. Закон України «Про боротьбу з тероризмом» від 04.11.2018. *Відомості Верховної Ради України* (ВВР), 2003. № 25. Ст.180.
2. Француз А. Й. Доктринальні та емпіричні підходи у співпраці держав у запобіганні, протидії, боротьбі з тероризмом / А. Француз. *Правничий вісник Університету «КРОК» / Вищий навчальний заклад «Університет економіки та права «КРОК»*. Київ, 2016. Вип. 22. С. 5–12.
3. Кревельд М. Трансформація війни [Електронний ресурс] / М. Кревельд. URL : <http://wreds.com/index.php?id=292152&pages=1> (дата звернення 03.02.2020)
4. Гофман Ф.Г. Гібридні загрози: Переосмислення еволюційного характеру сучасних конфліктів. 2009. №. 240. С. 1–7. URL: [http:// https://apps.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/a496471.pdf](http://https://apps.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/a496471.pdf) (дата звернення 03.02.2020)
5. Власюк В.В. Деякі основи поняття «Гібридна війна» в міжнародному праві / В. В. Власюк, Я. В. Карман. *Право і громадянське суспільство*. №1. С. 226–234.

Reference

1. The Verkhovna Rada of Ukraine (2003), The Law of Ukraine “On Fight against Terrorism”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15?lang=en> (Accessed 03 March 2020).
2. Frantsuz, A. (2016), “Doctrinal and empirical units in co-operation keep security, counteraction, counter-terrorism”, *Pravnichii visnik Universitetu KROK*, vol. 22, pp. 5–12.
3. Creveld, M. (2005), “The Transformation of War”, *Transformatsiya viyny*, available at: <https://velesova-sloboda.info/archiv/pdf/kreveld-transformatsiya-vojny.pdf> (Accessed 03 March 2020).
4. Hoffman, F.G. (2009), “Hybrid Threats: Reconceptualizing the Evolving Character of Modern Conflict”, *Hibrydni zahrozy: pereosmyslennya evolyutsiynoho kharakteru suchasnoho konfliktu*, vol. 240, pp. 1–7. available at: <https://apps.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/a496471.pdf> (Accessed 03 March 2020).
5. Vlasyuk, V.V. (2015), “Some basic concepts of hybrid warfare in international rules” *Pravo i hromadyans'ke suspil'stvo*, vol. 1, pp. 226–234.

Стаття надійшла до редакції 15.03.2020 року